

Становище

от д-р Валентина Тодорова Тонева,
професор в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“,

за материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност **‘професор’**
в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 4. Природни науки, математика и информатика; професионално направление 4.3. Биологични науки, научна специалност „Молекулярна биология – Регулация на генната експресия“.

В конкурса за „професор“, обявен в Държавен вестник, бр. 32 от 22.04.2016 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет "Паисий Хилендарски" за нуждите на катедра „Физиология на растенията и молекулярна биология“ към Биологически факултет участва единствен кандидат - доцент д-р Галина Тенева Яхубян от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски, катедра „Физиология на растенията и молекулярна биология“.

1. Общо представяне на получените материали

Представеният от доц. д-р Галина Тенева Яхубян комплект материали е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

- Административни документи съгласно закона и правилника за неговото приложение и правилника на Пловдивски университет „П. Хилендарски“,
- Научни публикации, монографии, учебни помагала и др., свързани с обявения конкурс.

Кандидатът, доцент д-р Галина Тенева Яхубян е приложила общо 39 научни труда, два учебника (единият в авторски колектив) и автореферат от дисертация за получаване на научната степен „доктор“. От научните трудове три са монографични статии и четири са доклади от различни научни форуми в пълен текст. Три от трудовете са част от дисертация за получаване на научната степен „доктор“. Петнадесет публикации са рецензирани по друг повод (за получаване на научната длъжност „доцент“). Приемам за оценка всички останали научни трудове. Разпределението на рецензираните научните трудове по съответни рубрики, в страната и в чужбина, е както следва - 21 са публикувани в реферирани научни списания, от които 11 са с импакт фактор (общ ИФ 26.35) и две са приравнени, в 10 от представените работи кандидатката е водещ автор – в 2 от трудовете тя е първи автор, в 8 – последен. Представени са и 6 резюмета от участия в национални и международни научни форуми.

Документацията по конкурса е изрядно подготвена, прегледна и максимално улеснява рецензирането. Справките за наукометричните данни са представени прегледно, прецизно и достоверно (на базата на ISI). Всички публикации са представени в пълен текст.

2. Кратки биографични данни

Доц. д-р Яхубян е родена през 1966 г. През 1989 завършва висше образование в ПУ „П. Хилендарски“ със степен „магистър“ по специализация „Биотехнология“. Следва редовна аспирантура в катедра „Физиология на растенията“ в областта на изследване на хлорофилната синтеза във висши растения под ръководството на проф. Иван Минков. В същата катедра доц. Галина Яхубян минава през всички нива на асистент и през 2008 г. се хабилитира като доцент в специализиран научен съвет по физиология и биохимия на растенията и биофизика към ВАК.

Междувременно д-р Галина Яхубян специализира няколко пъти за значителни периоди от време в САЩ, Италия, Франция и Швеция което допринася много за ориентацията на нейната научна и преподавателска роля към молекулярната биология.

3. Лични впечатления

Имам отлични впечатления от кандидатката. Възхищавам се от нейната упоритост, твърдост, възискателност и прецизност в научната работа. Оценявам високо и нейната учебна работа и особено отношенията и със студенти, дипломанти и докторанти.

4. Обща характеристика на дейността на кандидата

Оценка на учебно-педагогическа дейност и подготовка на кандидата (учебни пособия, лекционни курсове, работа със студенти, дипломанти и докторанти).

Д-р Галина Яхубян има богат педагогически опит в университетско преподаване. Тя започва с кариерата си в катедрата „Физиология на растенията и молекулярна биология“ с 3-годишна редовна аспирантура (докторантура), което допринася за развитие на добра лабораторна практика.

Доц. д-р Галина Яхубян провежда учебни занятия (лекции и практически упражнения) по дисциплините „Молекулярна биология“ и „Регулация на генната експресия“ за няколко бакалавърски програми, както и по-специализираните курсове - „Основи на епигенетиката“ – за магистърска програма и „Епигенетичен контрол при човека“ – за докторска програма. Без изключение провежданите от нея занятия са на високо научно и методично ниво.

Доцент Яхубян е ръководила трима докторанти, двама от които са защитили успешно, а един е отчислен и предстои защита на дисертация.

В помощ на учебната работа д-р Яхубян е участвала в написването на учебно пособия за студенти - „Молекулярна генетика“ в съавторство с И. Минков, В. Баев, Е. Даскалова, И. Денев и Ц. Гечев (Издание на ПУ – ISBN 978-954-423-833-9) и самостоятелен учебник „Регулация на генната експресия“ – и двата на много високо съвременно научно и методично ниво.

От представените документи се вижда, че нейната учебно-педагогическа дейност се оценява високо както от катедрата, така и от ръководството на факултета.

Оценка на научната и научно-приложна дейност на кандидата

Научната и научно-приложна дейност на кандидатката според публикациите, представени в конкурса най-общо е свързана с изследвания в областта на молекулярната биология и регулация на генната експресия, което напълно съвпада с темата на обявения конкурс. Основният обект на изследване са растения, но има и други използвани обекти.

Това, което бихме могли да отличим в представените научни трудове е насоката с изследване на различните начини на регулация, като кандидатката за първи път в България сериозно започва разработка на насоката „епигенетика“ и взаимоотношението на различни по тип сигнали, предизвикващи подобни въздействия. В това отношение особено стойностни са работите, които изучават „ендогенни“ причини, в лицето на микроРНК регулирана генна експресия, предизвикани от абиотични, „екзогенни“, фактори (засушаване). Тези работи представляват както теоретичен интерес (механизми на адаптация) така и практически интерес (повишаване толерантността на растенията към засушаване. Този подход е приложен основно за моделни растения – Arabidopsis и Brachypodium, (последното е моделно за житни). Тук са използвани биоинформатични подходи, като едновременно са търсени таргетните места на различни миРНК. Това са основно публикации В2, В3, В7, В9, В12, В21.

Друго направление в представените работи (В4, В5, В6, В18), се опитва да проследи съдбата на вириода PSTVd в различни гостоприемници. Тук има една високо оригинална идея, замислена отдавна в катедрата, за изследване на възможния пренос на вириода през различни гостоприемници, като особено любопитна е идеята за преминаване на вириода от растения гостоприемници към техни паразити-растения и обратно. Избрана е системата гостоприемник домат и паразит синя китка (Orobanche), особено удачно на базата на вече известните данни за поведението на вириодната РНК в домат. Убедително е доказано, че PSTVd може да придвижва от доматеното растение в паразита и възможността му да се реплицира в Orobanche. Едновременно с това в паразита са намерени и някои мутантни форми на PSTVd. Съществен принос представляват и някои намерени в паразита интерфериращи РНК, специфични за PSTVd. Тази част от публикациите показва чудесната способност на доц. Яхубян за колаборация с други изследователи в катедрата.

Една немалка част от работите на доц. Яхубян са свързани с изследване на способността на „възкръсващите растения“ да преживяват екстремни засушавания по неясен засега механизъм, коренно различаващ се от този на други групи растения (мезофити, ксерофити и др.). Това са работи основно върху физиологията на *Haberlea rhodopensis* Friv. (родоски силивряк) и донякъде върху рамонда (*Ramonda serbica* Pauc). Продължавайки в ново направление тази „класическа“ тема за катедрата, доц. Яхубян успява да внесе нови данни в тази загадка (работи B8, B11, B13, B15, B17, B20), насочвайки се към регулацията на окислителния стрес в *Haberlea*, движен от SOD-системата. Установени са множество изоформи и донякъде структурата и локализацията на някои от гените им; изследвани са и експресионните нива за някои от тези гени. Това поставя широка основа за понататъшни изследвания на механизмите на толерантност към засушаване на тези растения.

Наукометричните данни на публикациите на д-р Галина Яхубян са впечатляващи. Въпреки относително неголемия брой статии за този период, тя има сериозен общ импакт фактор и брой цитирания. С това тя далеч преизпълнява всички изисквания на факултета за получаване на научното звание „професор“. Личните ми наблюдения върху дейността на доц. Яхубян показват добър пример за прецизност, възискателност и самоконтрол.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Личният принос на кандидатката в този конкурс е изключително висок. В тази област тя е водещ изследовател, както в катедрата така и на национално ниво. На това ниво на развитие на кандидатката (за професор), можем високо да оценим нейната способност да поставя проблеми, да организира колективи от колеги и студенти и да публикува сериозни научни работи.

5. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени критични забележки към представените публикации и учебни пособия.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д-р Галина Тенева Яхубян отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“, както и на специфичните изисквания на Биологическия факултет.

Тя е представила достатъчен брой висококачествени научни трудове с висока наукометрична стойност, публикувани след материалите, използвани при хабилитацията за научната длъжност „доцент“. В работите на оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като представителна част от тях са публикувани в списания и научни сборници, издадени от международни академични издателства. Научната и преподавателската квалификация на доц. д-р Галина Тенева Яхубян е несъмнена.

Постигнатите от доц. д-р Галина Тенева Яхубян резултати в учебната и научно-изследователската дейност, напълно съответстват на специфичните изисквания на Факултета по биология, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам положителна оценка и препоръчам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Факултет по биология за избор на доц. д-р Галина Тенева Яхубян на академичната длъжност „професор“ в ПУ „П. Хилендарски“ по професионално направление молекулярна биология – регулация на генната експресия.

31.08.2016 г.

Изготвил становището:

Проф. д-р Валентина Тодорова Тонева